

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

8. Quid opinatus Plotinus fuerit

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

niero, sed specie eandem concedemus: quemadmodum ex responsione ad tertium Auerois argumentum loco iam bis citato intelligi potest. Numero enim tam multa sunt, quam multi intelligentes intellectus. Quamquam dū ex eo, quod eadē sit notio, eundem esse intellectū confirmat; quoniam in intellectu idem sunt essentia & actio; falsum quoque omnino accipit: quodque de solo intellectu diuino, aut etiam secundum Aristotelem de intellectibus abstractis affirmari potest, ad nostrum ille traducit.

7. Septimum eiusdem auctoris peccatum fuit in tertio illo intellectu interpretando, quem passiuū & corruptibilem Philosophus dixit. Secus enim ceteri omnes exposuerunt, atque ex ipso Aristotele manifestē colligitur; quemadmodum post suo loco docebo.

8. Octauum quōd audaciam, metum, & spem solius hominis proprias, non cum bestiis communes, esse scribat. Cū tamen sentientis appetitus perturbationes existant atque ex amore & desiderio oriuntur: quæ omnia bestiis item insunt. Deinde metuentes illas, audentes, & sperantes manifestē nimis videmus; quōd aut malum imminere sibi, aut bonum consequi se posse putent. Si leporem canis viderit, aut accipiter auem non multum distantes, eas persequuntur statim, quōd consequi se posse putent: non item si nimium distent. Hoc autem quid aliud est, quam audere, & sperare, aut desperare? Lepus item & auis fugiunt aut non fugiunt; quod nil aliud est, quam timere, aut nō timere. Etenim ex apprehensione possibilis boni aut non possibilis consequuntur naturaliter audacia, spesque, aut desperatio animalibus; vt rebus non cognoscantibus naturalis propensio; insit à natura, vt possibile prosequantur, bonum, nec frustra circa impossibilia laborent. Ex imminente autem malo nascitur metus, quo illud caveant, sibi que mature prospiciant. Animalia maiora, robusta, ac generosa, aduersus minora infirma & imbecilla, siue eiusdem, siue alterius speciei, audentia videas; hæcque metus ac pauoris plena: Id in canibus quotidie cernas. Vnde & illud extat in 3. lib. de partibus animalium cap. 4. animalia, quæ paruum habent cor, audentiora esse fidentioraque; timida, quæ magnum: idēd lepūs, ceruus, & alia quædam timida. Neque in re tam aperta & omnibus manifesta diutius immorandum est.

9. Nonū & vltimū est, quōd humanos affectus ait ad medio citatem redactos virtutes effici. Sunt enim affectus materia quidem, circa quam virtutes morales versentur; at virtutes nec sunt, nec euadunt vnquam. Quippe virtutes omnes in rationali parte continentur; & ex, quæ morales vocantur, electione constant, electiusque habitus dicuntur: electio autem voluntatis & rationalis appetitus actio est; vt in 2. de moribus ad Nicomachum pluribus explicatur. Nunc hæc Themistium admonuisse satis.

8. Quid opinatus Plotinus fuerit.

Quod autem Plotinum scribit Philoponus duplicem intellectum posuisse, humanam

vt utrumque; alterum semper intelligentem, quippe animam esse semper mobilem Plato prædicat; atque hunc agentem esse: alterum non semper, sed interdum; huncque materialem & potestate nuncupari: concisè nimis dictum est, longioreque indiget explanatione.

Atque vt altius repetam, quid is de intellectu senserit; in libro sanè contrā Gnosticos ad hunc modum ratiocinatur. Mundus vnus est, ordine formosissimus, vitalibusque vbique motibus efficacissimus. Idēd tria mundi principia. Ipsum bonum & vnum, ad quod nituntur omnia: Intellectus primus eodē semper modo in actu constitutus; & idēd principium & auctor ordinis: Ac demum anima mundi, quæ vitalem motū velad ipsum vel circa ipsum efficit. Ita corporeus hic mundus ad animam per se mobilem motuque proprio cuncta mouentem primò reuocatur: Anima ad intellectum omnino stabilem statuque suo cuncta regentem; Atque hæc tandem ambo ad ipsum bonū, cuius gratia & intellectus agit, & animā mouet, & in quo intellectus quiescit, & circa quod reuoluitur anima. Intellectus stabiliter agens ad bonum bono quàm proximus est; anima per essentiam manens, & per operationem mota, atque post progressionem rediens in seipsam, proxima existit intellectui omnino stabili & in seipsam penitus conuerso. Atque porro, id est rationem, quam inter intellectum & animam aliqui mediam ponebant, non aliam contendit ab illis diuersam esse substantiam; sed ab intellectu in animam procedendo intellectualem eam efficere.

Quocirca in libro de substantijs cognoscantibus quatuor cognitricibus virtutibus positus, sensu, phantasia, *νεύρωσις* seu *διάνοια*, hoc est ratiocinatrice facultate, ac demū intellectu tanquam omnium supremo: ratiocinatricem virtutem inter phantasiam & intellectum mediam formas prædidit vtinque suscipere, tum à phantasia phantasmata, tum intellectuales species ab intellectu, easque componere ac diuidere: formasque nuper à phantasia ingestas, quæ velut accidentarie sunt, antiquis illis accommodare, quæ essentielles existunt, & aut in intellectu continentur, aut ab illo desuper sibi rutilante procedunt: atque intellectualis efficitur, dum impressa accipit ab intellectu vestigia. Cæterum intellectum hunc præ aut differentiam negauit esse animæ. Quoniam anima propriè dicitur vt est mouēdi principij actus, ab vno ab aliud ratiocinando progreditur: intellectus actionem simplicem habet & stabilem. Ita rationalis sola virtus anima est, qua nos rationales vocamus: solaque diuina forma nostri essentialis, qua id sumus quod sumus; quæque semper vtimur. Intellectus superior nobis exiit, sensus inferior: vterque non nos, sed nositer, quatenus vtroque vtimur; sensu semper, intellectu interdum: sensu quidē tanquam nuntio, intellectu autē velut rege diuina superimposito: neque eo ad nos annuente, sed nobis potius ad ipsum superne inspicientibus. Regnamus verò nos, quando secundum illum agimus. Idque duobus modis. Aut quōd rerum notiones velut leges inde suscipimus. Aut quōd per frequentem illius vsum ita eo repleamur, vt illum penitus induamus, sicut materia formam, atque sub illius actu agamus. Næ & materia.

& materia, quæ sæpè calorem ab igne accipit, flammam tandem concipit. Hinc etiam aliter cognoscit sensus, aliter phantasia, aliter anima seu ratio, aliter intellectus. Sensus & phantasia, quod non seipsas, sed aduentitia tantum cætera spectent, rectam tenent in cognoscendo lineam: Sensus externa, phantasia interna considerant. Ratio aliarum rerum formas à phantasia suscipiens externa prospicit, easque superioribus formis, quæ in intellectu sunt, accommodans domestica quoque & seipsam cognoscit, linea quasi obliqua & recurvata. Intellectus deum ad inferiora nequaquam se vertit: sed à seipso exordians & in seipsum desinens, seque ac sua intelligens, circularem agit lineam; qua tū seipsū, tū in se omnia intelligit. Et cum sit forma profusa actu, nunquam ab actione cessat; idemque in eo sunt intellectus, intellectio, & intellectibile. Verum dum seipsum cognoscit per formam, Deum item tanquam ex effectu causam intelligit. Contra ubi ad Deum sese conuertit, illum quasi per formam intuetur; seque ipsum velut effectum ex causa. Ita infimum cognoscendi gradum tenet sensus, supremum intellectus. Ac sensus quidem atque adeo phantasia circa inferiora agunt; ratio circa inferiora & superiora; intellectus circa ipsum & id quod superius est. Sensus, phantasia, & ratio, interdum sunt actu, interdum potestate; intellectus semper actu.

Rursum quidquid videt, per lumen videt: videt sensus visus; videt intellectus & ratio, seu anima. Sed visus, qui foras aspicit, per lumen sibi coniunctum colores videt, per vnum lumen aliud lumen. Intellectus ut seipsum contempletur, sic non per vnum aliud cernit, sed per seipsum: estque lumen sibi et refulgens & in seipsum perpetuo per se reflexum, lucensque simul & illuminatum. Ut refulget in anima eamque illuminat, intellectualem facit: quia per illius vestigia ipsi impressa tum in insite intellectu claritatis amorem rapitur, tum omnino intelligit. Siquidem lumen illud verorum fontem hauriens, velut vite intellectus, in quo ipsa vera consistunt, vestigium, intellectualem induit vitam, sitque velut quardam intellectus imago. Est enim vel naturaliter ipsa (si sensum, cupiditatem, & eiusmodi inferiora semoueris) intellectus imago. Ut intellectus sit quasi lumen solis, anima velut lumen illi proximum circa ipsum ex ipso refulgens.

Porro inter primum intellectum diuinum & secundum nostrum hoc interest; quod primus omnia in se habet inter se nequaquam discretus, sed maximè vna; secundus formas quidem omnes continet, sed ratione distinctas. Hunc autem nostrum esse multiplicem, singulosque hominibus atque animabus singulis proprios; manifestum est ex libro de dubijs anima primo cap. 5 & 6. Hinc cap. 3. libri de tribus principalibus substantijs, tū exemplo verbi, quod voce profertur, & verbi existentis in animo, quemadmodum anima sit intellectus imago, in explanat; tum intellectu animæ patrem ac nutritorem appellat; quod adfit semper atque ab illo tota huius perfectio pendat.

Denique cum in libro de intellectu multa dissecat in eandem sententiam; tum in cap. 6

A quomodo formæ omnes in intellectu contineantur, exponit. Sunt enim omnes nequaquam confusæ, sed inter se distinctæ. Sicut genus species omnes, totumque partes continet; & in ipso feminè vitutes plures, oculi, manuum, & aliarum partium insunt.

Pluribus hæc ex Plotino commemorare placuit; ut tum quid homo de intellectu senserit, intelligeretur planius; tum verò explicaretur, quid illud sit, quod eum Philoponus dixit, duplicem intellectum humanum posuisse. Alter. n. est ipsa ratio rationalis facultas; quæ ut motu & ratiocinatione constat, sic potestate interdum est, interdum actu. Alter, qui propriè & verè intellectus dicitur, actu semper, semperque intelligens. Rationalis facultas est, quam intellectum potestate dixerunt peripatetici: intellectus, quem agentem appellarunt.

9. Quam verè fuerint hæc à Plotino excogitata.

Quæ ita Plotinus prodidit, vereor ne acutè magis ac subtiliter excogitata, quam verè pronuntiata fuerint. Nam ut mittam tria illa mundi principia, bonum, intellectum, & animam mundi; de quibus non est huius loci disputare. Illud tolerandum non videtur, quod rationalem facultatem atque intellectum tantopere in nobis faciat

discrepare. Ut enim intelligere non est hominis proprium, sed cum separatis pluribus substantijs commune: sic esse intelligens veluti genus & commune attributum existimari debet: esseque rationale, veluti speciale atque hominis proprium. Non inquam hæc diuersas facultates constituunt, sed in vna & eadem considerantur, dum in nobis spectantur. Hic enim est hominis proprius intelligendi modus, qui ratiocinando fit; neque aliud est ratiocinari, quam humanum intelligere: nec aliud ratiocinandi facultas, quam facultas intelligendi ratiocinando atque ex vno ad aliud progrediendo. Sanè facultas hæc ipsa immaterialis est, consentiente Plotino; intelligens igitur est & intellectus: qui que eam intellectu potestate appellarunt peripatetici, accommodatè magis loquuntur. Quare si inter phantasia & agentem intellectum mediam illam is constituat, concedendum fortasse fuerit, sin autem inter intellectum simpliciter & absolutè, nullo modo.

D Quemadmodum neque illud, facultatè hanc mediã utrinque formas accipere; tum à phantasia, tum ab intellectu. Nisi à phantasia materialiter & velut rem intelligendam proponente; & ab intellectu, tanquã agente formas excitante, dicas accipere. Alioqui manifesta est nostra, dum intelligimus, ad phantasia tota conuersio; quasi inde solum formæ obiectorum hauriantur. Conuersionem ad intellectum animaduertimus nullam. Et si ea esset, indeque formas acciperemus; ac meliores multo, quam à phantasia; inutiles profectò hæc esset, & absque illa possemus intelligere. Verum neque ex vno in aliud subiectum migrant intellectibiles formæ; veriusque à nobis ipsis intelligendo promuntur quam accipiuntur aliunde. Mirò formas hæc sapientioribus Philosophis nil aliud, quam intellectionem ipsam esse; quæ hauri dubiè non accipitur aliunde, sed ab intelligente facultate promittit atque in ea ipsa suscipi-

Intellectus & ratio ut differant.

Intellectus differens formas accipitur ab intellectu.